

Moreel kompas

Op zoek naar gedeelde grond

Als leerplichtambtenaar of RMC-consulent kom je met enige regelmaat voor de keuze te staan: de wet handhaven naar de letter of trouw blijven aan je missie? Wat draagt het beste bij aan de ontwikkeling van een jongere? Wat is professioneel gedrag in deze situatie? En hoe onderbouw je die keuze? Ingrado gaat de komende tijd samen met haar leden onderzoeken of een 'moreel kompas' kan helpen antwoorden te vinden op deze en andere vragen.

'Wat is professioneel gedrag in deze situatie?'

In veel gevallen bieden de Leerplichtwet en de Wet (verlengde) kwalificatieplicht uitstekende handvatten om te garanderen dat iedere jongere de kans krijgt zich optimaal te ontwikkelen. Een diploma biedt nog altijd de meeste kans op een volwaardige deelname aan de maatschappij. De wetten en de werkwijze van leerplicht en RMC zijn erop gericht zoveel mogelijk jongeren in staat te stellen die startkwalificatie te behalen. Maar de weg daarnaartoe kan vol obstakels zijn en is zeker niet voor alle jongeren hetzelfde. Hoe doe je wat goed is voor de individuele jongere?

Selma Hulst en Ans Machielse zien als projectleiders bij het kenniscentrum van Ingrado veel vragen binnenkomen die gaan over het maken van 'de juiste keuze' in een specifieke situatie. Hulst: 'Regelmatig belanden leerplichtambtenaren of RMC-consulenten in grijs gebied. Er zit altijd een verhaal achter een verzuimmelding of schooluitval. Wat doe je met dat verhaal? Daar gaan waarden een rol spelen, ethiek. Hoe ga je daar als professional mee om?'

Kwaliteitsregister en beroepscode

Sinds januari 2021 is het voor leden van Ingrado mogelijk zich te registreren in het register KRSD. Dit kwaliteitsregister voor alle professionals binnen het publieke sociaal domein, sluit goed aan bij de ambitie van Ingrado om professionaliteit te

bevorderen. Bij het register hoort ook een beroepscode. Iedereen die zich registreert moet daar kennis van nemen. Maar die beroepscode geldt voor het gehele sociaal domein en is behoorlijk algemeen. Terwijl een beroepscode in de basis wel een mooi hulpmiddel kan zijn bij het omgaan met dilemma's volgens Hulst en Machielse.

'Vaak neem je uiteindelijk beslissingen op basis van je eigen waarden, zelfs als je collega's hebt geconsulteerd. Maar dat mag niet leiden tot willekeur', zegt Machielse.

'Werken met een beroepscode kan helpen omdat het dan onze manier van werken is.' Je kunt dan volgens haar beslissingen nemen op basis van gedeelde waarden, waardoor jongeren en ouders er ook op kunnen vertrouwen dat je op basis van die gedeelde waarden beslissingen neemt.' Op die manier kan het ook een mooie uitingsvorm zijn van 'trots op je vak'. Iets waar we met z'n allen achter kunnen staan.

Gedeelde visie

Voor Ingrado waren zowel de start van het nieuwe kwaliteitsregister als de ervaringen vanuit Vraag & Antwoord aanleiding om na te denken over de rol van waarden in het werk van leerplicht en RMC. Zo ontstond het idee om samen met leden te gaan nadenken over een 'moreel kompas'. Hulst: 'Een moreel kompas is minder dwingend dan een beroepscode, maar heeft

wel het goede van een beroepscode. Het is een gedeelde visie op 'goed handelen' en een kans om daar samen woorden bij te vinden.'

Maar hoe pak je dat aan, een moreel kompas? Via KRSD kwamen ze in contact met Jurja Steenmeijer. Van oorsprong is Steenmeijer maatschappelijk werker en ethicus. Ze heeft veel in de praktijk gewerkt, maar houdt zich inmiddels voornamelijk bezig met wat een beroepsvereniging doet aan 'professionalisering van professionals'. Ze heeft meerdere beroepscodes geschreven, waaronder die van sociaal werkers en uitvoerders in het sociaal domein. Het maakt haar een zeer geschikt persoon om

Wat is het verschil tussen een beroepscode en een moreel kompas?

Een beroepscode is een bundeling van kernwaarden en basale handelingsnormen, vaak vastgelegd door een vereniging: dit zijn onze manieren, daar mag je ons als beroepsgroep op afrekenen. En individuele professionals kun je er ook op aanspreken als ze zich niet aan de beroepscode houden. Een moreel kompas is breder. Het is een gezamenlijke afweging van argumenten waarom je iets doet of laat.

in een serie workshops met leden van Ingrado van gedachten te wisselen over de vraag wat 'goed werk' is.

'Medewerkers van leerplicht en RMC hebben als professional een mandaat gekregen om iets heel waardevols te beschermen', zegt Steenmeijer. 'De Leerplichtwet is op het goede gericht, namelijk dat kinderen naar school gaan om hun kansen op een goed leven te vergroten. Binnen de context van die wet moet je dus elke keer wegen, hoe kan de wet in deze situatie ten dienste staan van het recht op ontwikkeling?'

Discretionaire ruimte

Het beantwoorden van die vraag kan leiden tot een dilemma. En daarbij kiezen professionals volgens Steenmeijer verschillende strategieën. Ten eerste: de wet uitvoeren. Ten tweede: redeneren naar analogie, dat wil zeggen als een situatie lijkt op een andere situatie, dan doe je zoals toen. En ten derde: kijken naar beginselen en waarden, in andere woorden: de missie. 'Bij die laatste heb je wel een onderbouwing nodig om te kunnen

afwijken', legt Steenmeijer uit. 'En die onderbouwing vind je in beroepscode of in dit geval een moreel kompas. Je houden aan je professionele missie staat daarin centraal.'

Professionals onderscheiden zich doordat ze discretionaire ruimte hebben. Dat betekent dat je ruimte hebt om in redelijke vrijheid te besluiten of je sancties oplegt of niet. Maar die discretionaire ruimte mag niet zo vrij zijn dat een beslissing afhangt van hoe je het pet staat. Een moreel kompas helpt bij het nemen van belangrijke beslissingen.

'Je hoort professionals nog wel eens zeggen: ik handel naar eer en geweten', vertelt Steenmeijer. 'Wat is dat, eer en geweten? Hoe kunnen we dat samen verder uitwerken zodat je ook een beetje zicht krijgt op wat voor onze beroepsgroep 'eer en geweten' is? Dan heb je houvast.'

Meedenken in serie workshops

'Dat uitwerken willen we met onze leden doen, want uiteindelijk dient het ons gezamenlijk belang', zegt Machielse. 'Ingrado

begeleidt het, maar het is in ieders voordeel als het er staat.' Hulst: 'We starten bij RMC, omdat we daar kunnen aanhaken op de RMC-routekaart. In de routekaart staat óók beschreven hoe je kunt handelen.

Leerplicht volgt spoedig. Daar kan worden aangesloten bij de MAS. Een van de uitgangspunten van de MAS is 'pas toe of leg uit'. Een moreel kompas geeft richting bij die uitleg.'

Inmiddels zijn de workshops van start gegaan. De eerste vond plaats in Utrecht. Het werd een open verkenning van gedeelde waarden. Een eerste stap richting het gezamenlijk woorden geven aan een onderbouwing. Dat een moreel kompas in de praktijk van pas kan komen, blijkt ook uit de reactie van een van de deelnemers: 'Er zijn collega's die zeggen: ik handhaaf de Leerplichtwet. Anderen zeggen: ik sta voor het recht op onderwijs. Wat is passend in een situatie en hoe ga je om met de dubbele pet van handhaver en coach?' 🍷

Over de workshop

In de workshop 'Wat is goed werk? Op zoek naar een moreel kompas' gaan we in gesprek over de ethische dimensie binnen ons werk. Staat in een specifieke situatie, dat wat er in de wet staat, nog in het licht van het recht op ontwikkeling? Hoe handel je professioneel in de vrije ruimte en hoe onderbouw je daar je keuzes?

We willen op deze manier ontdekken welke waarden en normen leidend zijn in de praktijk. Vanuit die verkenning is het mogelijk om in een volgende fase te komen tot een gedeeld ethisch kader, een moreel kompas. Wil je meedenken? Laat het ons weten via info@ingrado.nl